

УДК 336.717:368.041

BANCASSURANCE – ЯК ФОРМА ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ БАНКІВ І СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Р. М. МАМЧУР, кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: 0000-0002-3733-8182
E-mail: tagrin@ukr.net

О. О. НАЗАРЕНКО, магістр економічного факультету,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: dum.nazarenko@gmail.com

Анотація. На сучасному етапі розвитку фінансового ринку потреби індивідуальних клієнтів постійно зростають. Посилюється конкуренція на ринку традиційних послуг між банками, а також між банками та небанківськими установами. З огляду на це банки мають постійно працювати над диверсифікацією джерел своїх доходів, розробляти й розвивати нові для банківської системи послуги, як наслідок, виникають такі продукти співпраці як bancassurance. Однак рівень їх розвитку є досить низьким, що вимагає відповідних наукових досліджень та узагальнень їхніх результатів для напрацювання відповідних рекомендацій для підвищення ефективності функціонування та подальшого розвитку такого виду співпраці.

У статті проведено дослідження виникнення поняття bancassurance, як відносно нового виду взаємодії банків і страхових компаній. Виокремлено три основних етапи, за які відбулося становлення виду такої співпраці в Україні. Виокремлено основні переваги bancassurance окремо для страхових компаній, для банків та для самих клієнтів – споживачів фінансових послуг. Проведено аналіз у розрізі 5 банків на українському фінансовому ринку, водночас було обрано найбільш актуальні страхові продукти, які вони пропонують та з якими компаніями тісно співпрацюють.

У процесі дослідження з'ясовано, що на страховому ринку України динаміка чистих страхових премій та виплат має тенденцію до збільшення. Близько третини доходів страхові компанії отримують саме через реалізацію послуг у банківських установах. Для узагальнення подано SWOT аналіз bancassurance з чітким виокремленням переваг, недоліків та можливостей подальшого розвитку на українському фінансовому ринку.

Ключові слова: bancassurance, банківська установа, страхова компанія

Актуальність. Глобалізаційні та інтеграційні процеси в сучасній ринковій економіці радикально змінюють спектр господарських та

фінансових відносин. Однією з особливостей цих процесів є конвергенція – процес зближення та взаємодії різних секторів та сегментів ринку для створення більш досконалих та конкурентоспроможних послуг. Прикладом таких змін можна вважати співпрацю банків і страхових компаній, що дістало назву «bancassurance».

Світова практика подібної співпраці показує, що банкострахування є перспективним як для банків, так і страхових компаній. Так у європейських країнах, через банківські установи продається кожен третій поліс страхування життя та кожен другий медичний поліс.

Так само в Україні дана співпраця лише набуває розвитку. Найбільш розвиненим сектором економіки є банківський, тоді як небанківський сектор значно відстає, як за загальним обсягом активів, так і за темпами їхнього приросту. Лідером із надання парабанківських послуг стає страховий ринок, однак його рівень розвитку в рази менший, ніж у зарубіжних країнах. Поєднання банківських та страхових послуг є одним зі способів збереження та навіть збільшення кількості клієнтів та активів. Взаємодія банків та страхових компаній може приймати різні форми, серед яких банківське страхування та надання страховим компаніям банківських послуг – розміщення коштів, розрахункове обслуговування та інші.

В Україні відповідно до статті 48 Закону України «Про банки і банківську діяльність» банківським установам заборонено здійснювати діяльність у сфері страхування [1]. Водночас їм дозволяється виконувати функції страхового агента, що стає основою партнерських відносин між банком та страховою компанією у фінансовому конгломераті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання взаємодії банків і страхових компаній, а також особливості bancassurance досліджували як вітчизняні так і зарубіжні вчені. Серед українських науковців слід відмітити: Н.М. Внукову, А.М. Єрмошенко, В.М. Кременя, О.Д. Вовчак, Н.Л. Іващук, Р.В. Сабодаша, Н.В. Ткаченко, В.М. Фурмана та інших. Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад банківсько-страхової інтеграції

було здійснено такими зарубіжними дослідниками, як Б. Баласса, Дж. Бойд, П. Вулдрідж, А. Гарсія-Херреро, С. Девіс, Дж. Каммінс, Х. Скіппер, Т. Хесс та інші. Водночас потребує уточнення проблема можливої співпраці банків зі страховими компаніями, яка стає вельми перспективною і важливою для банків, для оцінки доцільності їх взаємодії та задоволення потреб клієнтів. Тому це питання потребує подальшого більш детального теоретичного дослідження та обговорення.

Мета дослідження. Обґрунтування теоретичних і практичних засад взаємодії банків і страхових компаній, виокремлення основних переваг їх співпраці та перспектив подальшого розвитку.

Матеріали і методи дослідження. У статті застосовувалися такі методи дослідження: абстрактно-логічний та діалектичний (для теоретичних узагальнень та формування висновків); аналізу й синтезу (для деталізації об'єкту дослідження, оцінки динаміки, структури та ефективності змін у страхуванні ризиків); історичний та логічний (для визначення напрямів подальшого розвитку). Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені питанням теорії, методології та практики банківського страхування; законодавчі та нормативні акти з питань страхування та банківської діяльності в Україні; офіційні дані Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Ліги страхових організацій України; публічна звітність страхових компаній та банківських установ, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, інформаційні ресурси мережі Internet.

Результати дослідження та їх обговорення. Поняття bancassurance запроваджене до наукового обігу у Франції наприкінці 1970-х років і до сьогодні зберігає свій первинний зміст. Цей термін виник з ініціативи банків, а тому дістав назву «bancassurance», що змістовно перекладається як «банківське страхування» – (bancue + assurance) й означає послугу з продажу страхових продуктів через банківську мережу [2]. Німецький аналог цього

терміну – «allfinanz», іспанський – «bancoassurance», італійський – «bancari» [5].

Закордонні вчені, зокрема, Mark Śliperski трактує bancassurance як процес «використання банку до продажу страхування (в основному життя та пенсійного), водночас ініціатива походить саме від комерційних банків» [3]. Він дотримувався думки, що ця співпраця є досить вигідною для обох сторін і її розвиток є перспективним. Отже, можна сказати, що банкострахування – це один із видів співпраці банків та страхових компаній, що має на меті збільшення їхніх доходів внаслідок реалізації спільних взаємовигідних програм у напрямі забезпечення фінансової безпеки.

Якщо ж звернути увагу на історичний розвиток bancassurance, то можна виділити 3 етапи (табл. 1). Кожен з етапів вносив певні зміни та корективи в розуміння та сприйняття банкострахування. На останньому відрізку часу співпраця все ж стала взаємовигідною, цікавою як для клієнтів, так і для фінансових установ.

1. Основні етапи розвитку bancassurance

Етап	Роки	Особливості
I - започаткування	початок 70-х – середина 80-х рр. XX ст.	Відносини банків та страхових компаній зароджуються у вигляді агентських угод, у межах співпраці банки займаються розповсюдженням страхових продуктів, які безпосередньо пов'язані з послугами самого банку, однак це не приносить очікуваної вигоди.
II - розвиток	друга половина 80-х – середина 90-х рр. XX ст.	Спектр наданих банками страхових послуг збільшується. Результатом співпраці банків та страхових компаній у сфері надання фінансових послуг стають продукти зі страхування життя з пільговим режимом оподаткування, що стає чимось новим на ринку.
III - становлення	з середини 90-х рр. XX ст. до сьогодення	Активізація процесів злиття та поглинань, а також створення власних компаній банками, що так само призводять до диверсифікації спільних продуктів як зі страхування життя чи пенсійного страхування, так і зі страхування ризиків.

Джерело: сформовано на основі даних [4].

Як уже згадувалося, банкострахування має значну кількість переваг, на які хотілося б звернути більше уваги (табл. 2).

2. Основні переваги співпраці банків та страхових компаній

Для клієнтів	Для банку	Для страхової організації
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Зручність ▪ Гарантована якість продуктів і сервісу страхової компанії ▪ Розширення спектра банківських послуг ▪ Можливі знижки та пільги 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Мінімізація кредитних ризиків ▪ Розширення продуктового ряду ▪ Значне джерело доходу ▪ Контроль статусу страхування при видачі кредиту 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Широке охоплення ринку ▪ Збільшення продажів і обсягів страхових премій ▪ Професійна пропозиція страхових послуг ▪ Банківська гарантія

Джерело: сформовано на основі даних [6].

Так, з економічної точки зору страховику вигідно співпрацювати з банком, оскільки так він зможе досягти значної економії фінансових ресурсів та має можливість запропонувати на ринок страховий продукт за нижчою ціною, що дасть змогу збільшити кількість клієнтів.

«Bancassurance» є досить вигідним і для споживачів фінансових послуг, поза як є дешевшим та адаптованим безпосередньо до їхніх потреб. Значно спрощуються режими сплати страхових внесків, оскільки вони перераховуються безпосередньо з банківського рахунку. Також для споживачів завжди було актуальним питання легкості та доступності одержання фінансових послуг, оскільки банківська система загалом є більш широкою, ніж система страхових компаній. Не менш важливу роль відіграє довіра споживачів усе ж більша до банківських установ, аніж небанківських.

Для страхових компаній така співпраця дає змогу збільшити обсяги продажу страхових продуктів, розширити клієнтську базу та канали збуту, зменшити частку витрат на організацію продажу; для банків це забезпечує страхування ризиків, пов'язаних із банківським бізнесом, покращення конкурентної позиції на ринку, підвищення лояльності з боку клієнтів, зміцнення іміджу. Проте, крім зазначених переваг, інтеграція банків і

страхових компаній має й недоліки, головним із яких є монополізація фінансової галузі [7].

Отже, переваги співпраці є очевидними як для банків і страхових компаній у плані партнерства, так і для клієнта, який отримує легко й недорого спектр послуг, у тому числі банківських і страхових, з гарантованою якістю та в зручніших умовах.

Вперше в Україні (листопад 2005) bancassurance запровадив Райффайзенбанк України спільно зі страховою компанією «ІнгоУкраїна». Пізніше до програми приєдналися страхові компанії «ПЗУ-Україна» та «Американська компанія страхування життя» («АІГ життя»). У березні 2007 року на українському ринку фінансових послуг спільну програму банківського страхування запровадили ОТП Банк та страхова компанія «Росно Україна» для економії часу клієнта на оформлення страхових документів. На цей момент майже всі українські банки співпрацюють зі страховими компаніями та надають відповідні послуги.

Пропонуємо більш детально ознайомитися з послугами, які надають банки в співпраці зі страховими компаніями за допомогою Bancassurance (табл. 3).

3. Банки, страхові компанії-партнери та страхові продукти, які розповсюджуються за допомогою програми Bancassurance

№	Банк	Страхова компанія-партнер	Страхові послуги, що реалізуються
1.	Укрсіббанк	АХА Страхування	1) КАСКО 2) ОСЦПВ 3) страхування виїжджаючих за кордон 4) страхування нерухомості за програмою страхування «АХА Комфорт-Надійна» 5) добровільне медичне страхування 6) медицина без меж, яка гарантує лікування низки серйозних захворювань у кращих світових клініках
2.	Райффайзен Банк Аваль	Уніка Страхування, Уніка Лайф, УСГ, АХА страхування	1) програма «Впевненість 24/7», отримання фінансової допомоги при переломах, опіках, втраті працездатності при нещасних випадках 2) довгострокові накопичувальні програми (для отримання якісної вищої освіти, власного бізнесу або пенсії) 3) програми страхування заставного майна та особистого страхування заставодавців
3.	ОТП Банк	АХА Страхування,	1) страхування майна

		ІНГО Україна, PZU Україна, Метлайф, Уніка, Арсенал Страховання, Універсальна, ТАС	2) КАСКО 3) страхування нещасних випадків 4) страхування смерті внаслідок нещасного випадку або хвороби страхування постійної повної втрати працездатності 5) титульне страхування 6) страхування життя для виїзду за кордон 7) страхування заставного майна 8) страхування платіжної картки від шахрайства та крадіжки готівки
4.	ПриватБанк	Уніка Страховання, Уніка Лайф, Провідна, ТАС, PZU Україна, Метлайф, «ВУСО»	1) ОСЦПВ 2) страхування кредитного ліміту 3) «Захист на кожен день» 4) пакет «Сімейний» - комплексний захист від непередбачених обставин для всієї родини 5) туристичне страхування для візи 6) КАСКО (лізинг) 7) страхування здоров'я
5.	Ощадбанк	СК АРКС, «Країна», ТАС, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, «ВУСО»	1) туристичне страхування для подорожуючих за кордон 2) ОСЦПВ 3) страхування від нещасного випадку 4) добровільне страхування життя та здоров'я 5) страхування в рамках кредитів для фізичних осіб на придбання транспортних засобів 6) страхування в рамках кредитів для фізичних осіб на інвестування об'єктів будівництва

Джерело: розроблено автором на основі [8-12].

Кількість страхових компаній, які згодні працювати за спільною програмою з банками зростає з кожним роком.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на ТОП 10 таких організацій у 2019 році (табл. 4).

4. Рейтинг страхових компаній, що працюють за програмою

Bancassurance

№	Назва компанії	Страхові премії за 2019 р., млн. грн.	Страхові виплати за 2019 р., млн. грн.
1	ARX	2299,4	989,8
2	УНІКА	2152,2	1688,9
3	ТАС	1815,1	727,0
4	АРСЕНАЛ	1717,9	527,1
5	PZU УКРАЇНА	1709,2	685,6
6	ІНГО УКРАЇНА	1527,5	657,6
7	ВУСО	1021,5	294,7
8	АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	984,2	300,9

9	АСКА	953,9	206,9
10	УНІВЕРСАЛЬНА	949,6	517,2
Σ	Всього	12831,1	6595,7

Джерело: розроблено автором на основі [13].

Об'єм валових страхових премій, зібраних страховиками за 2019 рік, склав 53 млрд грн (+ 7,4 %), у т.ч. за ризиковим страхуванням 48,4 млрд грн і за страхуванням життя 4,6 млрд грн. Валові страхові виплати зросли на 12,5 %, а – до 14,3 млрд грн (за ризиковим страхуванням 13,7 млрд грн і за страхуванням життя 576 млн грн). Рівень валових виплат скоротився до 27 %.

Приблизно 30-40 % доходів страхові компанії отримують саме через реалізацію послуг у банківських установах.

Також більш комплексний аналіз цього виду співпраці банків та страхових компаній пропоную провести за допомогою SWOT аналізу (рис. 1).

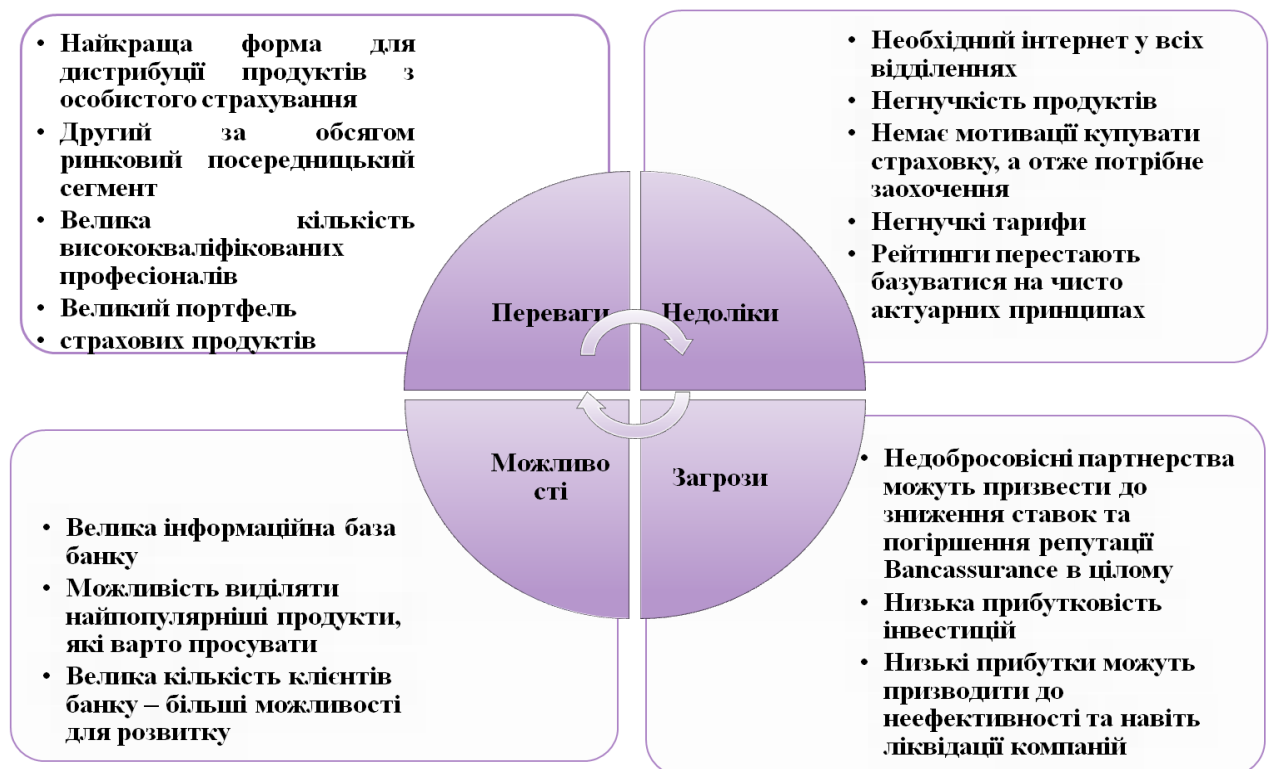

Рис 1. SWOT аналіз bancassurance

Джерело: складено автором на основі [4-7].

Як можна побачити зі SWOT аналізу, bancassurance має багато переваг та потенційних можливостей для подальшого вдосконалення та розширення в межах України, тоді як недоліки та загрози стосуються більше практичності впровадження цієї форми партнерства, які ґрунтуються на наявних недоліках фінансового ринку. Водночас, у разі правильного підходу до впровадження та відповідного регламентування законом такої форми взаємодії, можна уникнути майже всіх потенційних загроз, якими є, наприклад, недобросовісні партнерства і вийти на рівень розвитку близький до європейського.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Уперше термін bancassurance запроваджено до наукового обігу у Франції наприкінці 1970-х років і до сьогодні він зберіг свій первинний зміст, як один із видів співпраці банків та страхових компаній, що має на меті збільшення доходів через реалізацію спільних взаємовигідних програм у напрямі забезпечення фінансової безпеки.

З економічної точки зору страховику вигідно співпрацювати з банком, оскільки так він зможе досягти значної економії фінансових ресурсів. Також доведено, що bancassurance є досить вигідним і для споживачів фінансових послуг, оскільки є дешевшим та адаптованим безпосередньо до їхніх потреб. Для страхових компаній така співпраця дає змогу збільшити обсяги продажу страхових продуктів та розширити клієнтську базу. Водночас, основним недоліком подальшої інтеграції банків і страхових компаній є монополізація фінансової галузі.

Як можна побачити зі SWOT аналізу, bancassurance має багато переваг та потенційних можливостей для подальшого вдосконалення та розширення в межах України, тоді як недоліки та загрози базуються на вже наявних недоліках фінансового ринку. У разі правильного підходу до впровадження та відповідного регламентування законом такої форми взаємодії, можна уникнути потенційних загроз та вийти на рівень розвитку близький до європейського.

References:

1. Law of Ukraine «About Banks and Banking Activity» № 2121-III. (2020, December 7). Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Klapkiv, M.S. (2002). *Insurance of financial risks*. Ternopil: Economic Thought [in Ukrainian].
3. Śliperski, M. (2002). Bancassurance. *Związki bankow ubezpieczeniowe*, 10, 37-45 [in Polish].
4. Kremen, V.M. (2011). Development of bancassurance: experience of European countries and Ukraine. *Bulletin of Zaporizhia National University*, 3 (11), 184-194 [in Ukrainian].
5. Avanesova, N.E. (2013). Determination of the main stages and trends of development of bancassurance. *Bulletin of ONU named I.I. Mechnikov*, 18, 8-10 [in Ukrainian].
6. Pidgrushna, Y.A., Nalukova, N.I. (2017). Interaction of insurance companies and banks in the field of financial services. Retrieved from: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20361/1/92-95.pdf> [in Ukrainian].
7. Zubarev, V. (2004). Bank and insurance: «for» and «against». *Bulletin of the NBU*, 11, 32-38.
8. *Official site of «Ukrsibbank»*. (2020). Retrieved from: <https://pbs.ukrsibbank.com/ua/insurance/> [in Ukrainian].
9. *Official site of «Raiffeisen Bank Aval»*. (2020). Retrieved from: <https://www.aval.ua/privatnim-osobam/strahuvannya> [in Ukrainian].
10. *Official site of «OTP Bank»*. (2020). Retrieved from: <https://ru.otpbank.com.ua/privateclients/bancassurance> [in Ukrainian].
11. *Official site of «OschadBank»*. (2020). Retrieved from: <https://www.oschadbank.ua/ua/ukladannya-dogovoriv> [in Ukrainian].
12. *Official site of «PrivatBank»*. (2020). Retrieved from: <https://privatbank.ua/ru/strahovaniye> [in Ukrainian].
13. *Rating of insurance companies of Ukraine*. (2020). Retrieved from: <https://forinsurer.com/ratings> [in Ukrainian].

BANCASSURANCE – AS A FORM OF EFFECTIVE COOPERATION BETWEEN BANKS AND INSURANCE COMPANIES

R. Mamchur, O. Nazarenko

***Abstract.** At the present stage of financial market development, the needs of individual clients are constantly growing. Competition in the market of traditional services between banks, as well as between banks and non-banking institutions is intensifying. With this in mind, banks must constantly work to diversify their sources of income, develop and develop new services for the banking system; as a result, there are products of cooperation such as bancassurance. However, the level of their development is quite low, which requires appropriate research and generalization of their results in order to develop appropriate recommendations to improve the efficiency and further development of this type of cooperation.*

The article examines the emergence of the concept of bancassurance, as a relatively new type of interaction between banks and insurance companies. The formation of the type of cooperation in Ukraine took place during three main stages. The main advantages of bancassurance singled out separately for insurance companies, for banks and for the clients themselves - consumers of financial services. An analysis made in terms of five banks in the Ukrainian financial market, and the most relevant insurance products they offer and with which companies work closely selected.

The study found that in the insurance market of Ukraine, the dynamics of net insurance premiums and payments tends to increase. Insurance companies through the sale of services in banking institutions receive about a third of income. For the purpose of generalization, a SWOT analysis of bancassurance presented, with a clear identification of advantages, disadvantages and opportunities for further development in the Ukrainian financial market.

Keywords: *bancassurance, banking institution, insurance company*